

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.46 (3262) ●

● ЧАЦВЕР, 8 СНЕЖНЯ, 2011

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Музы Нясвіжа
Старажытны горад у наступным годзе стане Культурнай сталіцай Беларусі
Стар. 2

Водгалас таленту
Да 120-х угодкаў Максіма Багдановіча ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі разгарнуўся шматгранны праект “Вянок Максіму”
Стар. 3

Калі думкам прасторна...
У Мінску ў пяты раз з аншлагамі прайшоў фестываль “Панарама”
Стар. 4

ТРАДЫЦЫ

Ад вячорак да Калядаў

На этнаграфічным фестывалі ў Брэсце ажывалі старадаўнія абрады

Кацярына Аляксандрава

Сцэну канцэртнай залы ў Брэсцкім грамадска-культурным цэнтры ўпрыгожвалі ручнікі, прадметы традыцыйнага сялянскага побыту. І вось перад глядачамі разгортваюцца эпізоды з жыцця беларускай глыбінкі. Артысты фальклорнага гурта Дарапеевіцкага сельскага Дома культуры Маларыцкага раёна ладзяць цікавае відовішча, паказваюць традыцыйныя Піліпаўскія вячоркі. Для гэтага яны спачатку выпраўляюць глядачоў у віртуальнае падарожжа па зімовых вуліцах Дарапеевіч, па дварах і хатах. Вось бячча, як на адным падворку ў сячкарні рэжуць сена, на другім — на жорнах мелюць зерне, а ў трэцім — адбываецца вялікая таемнасць: нараджаецца цялятка. Таму і карова там мыкае, і гаспадыня бязьціць туды з цёплай вадой...

Піліпаўскі пост у календары — гэта час, напоўнены будзённай працай па гаспадарцы. Апрацоўка сабранага лёну, прадзенне, ткацтва — усё гэта даводзілася жанчынам рабіць у Піліпаўку, каб сям’я была апранута, а хата ўпрыгожана тканымі і вышыванымі рэчамі. Вячоркі, дарэчы, у Дарапеевічах і цяпер праходзяць у кожнай

Да правядзення народных абрадаў вясковыя дзеці далучаюцца з маленства

вясковай хаце, па чарзе. Кожная гаспадыня прыносіць з сабой прасніцу ці калаўрот, кудзелю, верацяно. Каб работа ішла спарней, жанчыны спяваюць розныя песні, а на піліпаўскіх вячорках — найчасцей традыцыйныя калядныя.

Асабліва падабаецца жанчынам у Дарапеевічах збірацца ў хаце цёткі Сцепаніды. У яе завіталі пад час канцэрту і глядачы. На вячорках кожная з жанчын занята справай, аднак на размовы сялянкі не забываюцца. То

нехта прыгадае сваю маладосць, то раптам песня загучыць, што кранае аж да слёз... А тут яшчэ і моладзь у танцы кінецца. Адным словам, заўсёды цікава ў цёткі Стэпы.

На этнаграфічным фэсце

“Рух зямлі” быў прадстаўлены ўвесь календарны цыкл абрадаў і традыцый, якія праходзяць на працягу года ў розных раёнах Брэстчыны. Так, глядачы пабачылі, як калядуець у вёсцы Радастава Драгічынскага раёна, шчадруюць у вёсцы Навіцкавічы Камянецкага. Нягледзячы на невялікую адлегласць паміж Брэстам і мястэчкам Давід-Гарадок, што на Століншчыне, тамтэйшыя артысты прадставілі знакаміты абрад “Конікі”. А вясновыя абрады Вялікдзень і Юр’я праводзілі фальклорныя гурты з Драгічынскага і Бярозаўскага раёнаў.

Скончылася жніво, прыбраны палі — самы час ладзіць вяселлі. Менавіта ім і закончыўся канцэрт. Прыбіранне маладой да шлюбу, упрыгожванне каравая, скокі на лавах і многае іншае паказвалі артысты з Піншчыны і гасці з Польшчы. Тыя, хто быў у зале, атрымалі вялікую асалоду ад пачутага і ўбачанага.

Варта адзначыць, што гэтыя народныя традыцыі і абрады на працягу многіх гадоў беражліва захоўваюць вясковыя жыхары ў многіх кутках Беларусі. Артыстам на сцэне заставалася толькі ўдала ўвасобіць нацыянальны каларыт родных ваколіц.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Самая дарагая спадчына

Беларусы ў Ерэване не толькі памятаюць пра свае этнічныя карані, але і старанна зберагаюць родную мову

Іна Ганчаровіч

Днямі нядзельная школа Беларускай абшчыны ў Ерэване правяла адкрыты ўрок “Францішак Скарына — вялікі асветнік Беларусі”. Урок праходзіў у памяшканні Культурнага цэнтру нацыянальных меншасцяў Рэспублікі Арменія. “Падобныя сустрэчы — выдатная магчымасць пабачыцца з землякамі, падзяліцца планами на будучыню, абмеркаваць навіны з Бацькаўшчыны, і што самае галоўнае — размаўляць на роднай мове, — піша ў рэдакцыю наша зямлячка Жанна Нікітчук. — Таму што мы лічым: мова — самая дарагая спадчына,

якая дасталася нам ад Радзімы. Захаваць яе, узбагаціць і перадаць нашчадкам — святая справа кожнага беларуса”.

Цяпер, як вядома, за межамі Бацькаўшчыны жывуць прыкладна тры мільёны этнічных беларусаў. Многія хоць і лічаць сябе сваімі ў тых краінах, куды закінуў іх лёс, але ў душы застаюцца беларусамі. І суполкі ўзнікаюць тады, калі ёсць патрэба гаварыць на роднай мове, калі ёсць жаданне далучыць нашчадкаў да Беларускай культуры.

Ерэванская абшчына “Беларусь” дзейнічае з 1998 года, аб’ядноўвае каля 150 чалавек.

Беларускі след на армянскай зямлі

У асноўным гэта жонкі мужоў-армян, іх дзеці і ўнукі. Ёсць, як паведамляе Жанна Нікітчук, і чыста беларускія сем’і. У абш-

чыне — служачыя, інжынеры, рабочыя, настаўнікі. Сярод іх і паэтка Лілія Бекчан (Сямёнава), вершы якой выходзяць у армянскім друку. Актыўная ў справах абшчыны ўдзельніца Вялікай Айчыннай вайны Лідзія Міхайлаўна Марцірасян (Лявонава). Урадженка Полацка, у 15 гадоў яна стала разведчыцай партызанскага атрада “Арол” брыгады імя Кірава, якая дзейнічала ў раёне Белавежскай пушчы. У 1946-м выйшла замуж за афіцэра і пераехала ў сталіцу Арменіі. Працавала начальнікам фінаддзела на адным з заводаў, з 1982 года — на пенсіі. → **Стар. 2**

Хвалі дабрыні

Стэнд Беларусі на дабрачынным кірмашы ў Кішыніёве быў вельмі папулярным сярод наведвальнікаў

На стэндзе, які наладзіла беларускае пасольства ў Малдове, былі прадстаўлены прадметы народных промыслаў, сувеніры. Гасцям кірмашу вельмі спадабаліся стравы нацыянальнай кухні. А сямігадовая Аліна Афінагенава, якая прадстаўляла беларускую суполку Малдовы, таленавіта выканала вядомыя песні з рэпертуару “Песняроў”. Усяго на кірмашы нацыянальных стэнды сваіх краін прадставілі каля сарака дыпламатычных місій і міжнародных арганізацый. Сабраныя ж сродкі былі перададзены медыцынскаму цэнтру Hippocrates, у якім праводзяць бясплатную рэабілітацыйную тэрапію для дзяцей з абмежаванымі магчымасцямі і хранічнымі захворваннямі.

Музы Нясвіжа

Старажытны горад у наступным годзе стане Культурнай сталіцай Беларусі

Надзея Радзіонава

Больш за дваццаць мерапрыемстваў распрацавана ў Нясвіжы па праеце “Культурная сталіца Беларусі 2012 года”. Тэатральнае мастацтва зойме, бадай, самае важнае месца ў календары культурных падзей. Менавіта ў Нясвіжскім замку ў сярэдзіне XVIII стагоддзя ўзнік першы ў Беларусі прыворны прыгонны тэатр, які праіснаваў семдзесят год. Цяпер яго традыцыі працягвае тэатр імя Уршулі Радзівіл раённага цэнтра культуры і вольнага часу. Ён якраз і прадставіць гасцям культурнай сталіцы спектаклі, некаторыя з якіх пройдуць прама ў палацава-паркавым комплексе. Незабыўнымі стануць вечары Вялікага тэатра ў Нясвіжскім замку. Мноства творчых труп зьбярэ фестываль “Тэатральныя сустрэчы”.

450-годдзю выдання ў нясвіжскай друкарні Сымонам Будным першых на тэрыторыі Беларусі друкаваных кніг на беларускай мове прысвечана акцыя “І словам і справай народ бласлаўляе”, якая ўключае навукова-практычную канферэнцыю, выставы старадрукаваных выданняў з фондаў музеяў літаратуры, тэатралізаваныя паказы.

Не застанецца па-за ўвагай традыцыйнае свята мастацтваў “Музы Нясвіжа”, якое карыстаецца папулярнасцю не толькі ў нясвіжан, але і ў турыстаў. Да міжнароднага дня абароны дзяцей пройдзе свята дзяцінства з удзелам Нацыянальнага цэнтра музычнага мастацтва імя У. Мулявіна. А да дня моладзі — абласная маладзёжная акцыя “Крочам у рытме часу”,

У Нясвіжы можна адчуць подых мінуўшчыны ў любую пару года

а таксама байкер-шоў.

Акрамя таго, Нясвіж запрашае ўсіх жадаючых на народныя свята “Каляды”, “Масленіца”, “Зажынкi”, “Дажынкi”. Вясной адбудзецца “Нясвіжскі фэст”, пад час якога пройдуць абласны свята-конкурс майстроў саломаліцення “Саламяныя дзівосы”, свята “Іграй, гармонік!” і “Фальклорная таллака”. Юных мастакоў краіны будучы збіраць конкурсы-плённы “Фарбы роднай зямлі”.

“Увогуле культурная праграма будзе вельмі насычанай, — адзначае намеснік старшыні

Нясвіжскага райвыканкама па ідэалагічнай рабоце і сацыяльнай сферы Аляксандр Майсеня. — Прычым падзейны календар яшчэ можа і пашырацца”.

Вядома, што ў XVII-XIX стагоддзях Нясвіж быў адным з буйных культурных цэнтраў Еўропы. Тут выступалі лепшыя кампазітары Італіі, Германіі, Францыі, зараджалася прафесійнае музычнае, тэатральнае мастацтва краіны. Своеасаблівым брэндам Беларусі з’яўляюцца Нясвіжскі замак, занесены ў спіс Сусветнай

спадчыны ЮНЕСКА, фарны касцёл, гарадская ратуша. У нясвіжскай друкарні выдаваліся першыя на тэрыторыі Беларусі кнігі на беларускай мове, а ў настаўніцкай семінарыі праходзіў навучанне Якуб Колас.

Дарэчы, акцыя “Культурная сталіца Беларусі” пачалася з 2010-га. На працягу года гарад, абраны культурнай сталіцай, наведваюць прафесійныя танцавальныя, музычныя, харэаграфічныя калектывы. Першай культурнай сталіцай краіны быў Полацк, у 2011 годзе эстафету прыняў Гомель.

ЯК СПРАВЫ, ДЫСПАРА?

Самая дарагая спадчына

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

Беларускіх агульнаадукацыйных школ у Арменіі няма, але пры суполцы створана нядзельная школа, у якой дзеці вывучаюць беларускую мову, літаратуру, гісторыю Беларусі. Выкладае там ураджэнка Барысава Ірына Локіс. Ёсць дзіцячы тэатр “Лялькі”, якім кіруе Жанна Нікітчук, вакальны калектыв, дзіцячы вакальна-харэаграфічны гурт “Родныя карані” — ён з поспехам выступіў сёлета на Першым фестывалі творчасці беларусаў замежжа ў Мінску. Члены абшчыны адзначаюць разам беларускія дзяржаўныя і народныя свята. “Галоўнае для любога чалавека, які апынуўся па-за межамі Радзімы, — не адарвацца назусім ад родных каранёў, нацыянальных традыцый, — лічыць кіраўнік абшчыны Ірына Пагасян. — Бо інакш чалавек можа незваротна страціць свой жыццёвы стрыжань. Мы гэта выдатна разумеем і робім усё магчымае, каб не толькі захаваць, але і перадаць дзецям, унукам бела-

У беларускай суполкі ў Арменіі — пераважна жаночыя твары

рускія традыцыі, абрады. Кожны год разам святкуем Гуканне вясны, Вялікдзень, Дажынкi, Каляды, Масленіцу. І купальскае вогнішча запальваем на беразе горнай рэчкі, і папараць-кветку шукаем. Праводзім вечары, выставы, прысвечаныя Янку Купалу, Якубу Коласу, Максіму Танку, Францыску Скарыне, Максіму Багдановічу і іншым творцам. Далучаем да справаў абшчыны землякоў рознага ўзросту. Адным гэта дапамагае

не згубіць родную мову, а іншым і асвоіць яе”. Дарэчы, сваё дзявочае прозвішча Таболіч кіраўніца суполкі “засвяціла” і ў электронным адрасе: poghossiantabolich@yandex.ru. Сама Ірына Мікалаеўна родам з Мінска. У Ерэване працуе архітэктарам у тэлерадыёвяшчальнай кампаніі. Удзельнічала ў рабоце чацвёртага Усебеларускага народнага сходу, як кіраўнік суполкі мае падзяку ад Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі.

Беларуская абшчына хоць і нешматлікая, ды актыўная ў культурным жыцці Арменіі. Вялікі грамадскі рэзананс, прыкладам, мела выстава беларускіх нацыянальных касцюмаў, якая ладзілася ў Нацыянальнай карціннай галерэі Арменіі. “Арменія лічыцца манаэтнічнай краінай, толькі два працэнты складаюць этнічныя меншасці, і стаўленне да іх з боку дзяржавы вельмі паважлівае, — гаворыць Ірына Пагасян. — А нас, беларусаў, любяць асабліва. Адчуваем падтрымку Каардынацыйнага савета нацыянальных меншасцяў Арменіі, а таксама Пасольства Беларусі ў Ерэване: яно дапамагае набыць сцэнічныя касцюмы, кнігі, падручнікі для нядзельнай школы, музычныя інструменты. Пры падтрымцы цяперашняга пасаля Сцяпана Сухарэнкі мы ствараем бібліятэку беларускай літаратуры, штомесяц выходзіць газета “БЕЛАРУСЫ.am”. Так што жыццё ў нас кіпіць. І мы добра памятаем: хто мы і адкуль”.

**ДА 120-ГОДДЗЯ
3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
МАКСІМА
БАГДАНОВІЧА**

Україна Паэтычны Вянок

Штогод у гурце беларускай культуры “Зорка Венера” праходзіць свята паэзіі. Вось і сёлета сябры суполкі разам са сваімі роднымі і блізкімі адзначылі 120-я ўгодкі славутага песняра зямлі беларускай Максіма Багдановіча.

Удзельнікі свята чыталі вершы, санеты, трыялеты паэта, слухалі аўдыязапіс бессмяротнай “Зоркі Веныры” ў выкананні Дзяржаўнага акадэмічнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г. Цітовіча. Гучала на імпрэзе багдановічавыя слова і па-ўкраінску. Уладзіслаў Ткачук, Вераніка Буранчык і Дзмітрый Франчук прадставілі прысутным свае пераклады вершаў “Песняру”, “Вераніка”, трыялета “Як птушка ў гібкіх трасніках”.

А завяршыўся паэтычны зорапад чытаннем санета “Маладыя гады”. Шаснаццаць чалавек чыталі верш кожны па адным радку на розных мовах: пачынаючы з беларускай і заканчваючы македонскай.

Пятрусь Капчык,
кіраўнік гурта беларускай
культуры “Зорка Венера”, г. Ізяслаў

Літва Яго памятае Вільня

**Імя славутага паэта
Максіма Багдановіча ведае,
безумоўна, кожны адукаваны
чалавек. Ягонае спадчына
і сёння выклікае цікавасць
у вучоных, даследчыкаў,
свайчыннікаў з замежжа.**

На экспазіцыі ў Вільнюсе

Хочацца падзяліцца з чытачамі “ГР” уражаннімі ад святкавання ў Вільнюсе 120-х угодкаў паэта. Адзначаліся яны ў беларускамоўнай школе імя Ф.Скарыны. Пад час дзён беларускай культуры там дзейнічала экспазіцыя “Тені зямлі беларускай”. Кожны жадаючы мог бліжэй пазнаёміцца з жыццём і творчасцю паэта, з імёнамі, што сустракаліся на жыццёвым шляху творцы. А дзесяцікласнікі напярэдадні юбілею падрыхтавалі цікавую імпрэзу пад назвай “У вянок Максіму”. Гучалі вершы, песні, аповеды пра дзіцячыя і юнацкія гады Максіма Багдановіча, пра нялёкі шлях паэта, пра жыццё ў нашым горадзе.

Так ужо склалася спрадвеку, што чалавек заўсёды мае патрэбу ў выказванні думак, перажыванняў. Краінае тое, што толькі пяць год пражыў Багдановіч у Беларусі, аднак ён і за такі кароткі час навучыўся цудоўна выказваць свае пачуцці на мове, якая стала для яго роднай.

Алена Базюк,
настаўніца Віленскай сярэдняй школы
імя Ф.Скарыны, г. Вільнюс

ДА 120-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА

Водгалас таленту

Да 120-х угодкаў Максіма Багдановіча ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі разгарнуўся шматгранны праект “Вянок Максіму”. У экспазіцыі — мастацкая і фотаграфічная выставы, персанальная энцыклапедыя “Максім Багдановіч”.

Фотабіяграфічная выстава Максіма Багдановіча выклікала цікавасць у наведвальнікаў

Кацярына Мядзведская

Яркай зоркай зіхаціць на небасхіле айчыннага пісьменства творчасць Максіма Багдановіча. Зусім не доўга пражыў ён, але праявіўся як тонкі лірык, прэзвішчаны, цудоўны перакладчык, удумлівы крытык, публіцыст... Творчая спадчына Багдановіча ніколі не пакідала чытача абьякавым. І сёння яго паэзія натхняе мастакоў, графікаў, фатографію. Амаль семдзясят карцін беларускіх аўтараў прадстаўлены на мастацкай выставе ў Нацыянальнай бібліятэцы. Вельмі шчырыя работы Віктара Барабанцава — цёплыя, рамантычныя, пяшчотныя, нібы вершаваныя радкі Багдановіча. Паэту прысвяцілі творы Гаўрыла Вашчанка, Фёдар Ястраб, Барыс

Аракчэеў, Марына Шматава... Цікавыя ілюстрацыі да верша Багдановіча “Слудкія ткачыкі” прыдумаў графік Юрый Хілько, а Яўген Кулік — да казкі “Мушка-зеланушка і Камарык-насагы тварык”.

Цікавай пададзена і фотабіяграфічная выстава паэта. Са старых фотаздымкаў глядзяць на нас родныя і сябры Багдановіча. Вось Максім разам з маці, Марыяй Апанасавой. Не верыцца, што такая маладая жанчына — маці траіх сыноў. Так рана яна пайшла з жыцця... І дзеці ўсё часцей на фатаграфіях — з цёткамі.

На выставе ёсць і здымкі мясцін, што звязаны з лёсам паэта. Можна “прайсціся” па Максімавых сцежках у Мінску, Гродне, Ракуцёўшчыне, а таксама ў Ялце і Яраслаўлі ды палюбавацца кра-

явідамі, якія натхнялі паэта.

Доўгі калідор бібліятэчнай экспазіцыі вядзе ў Музей кнігі, дзе разгорнута персанальная энцыклапедыя “Максім Багдановіч”. Унікальнае выданне зусім нядаўна пабачыла свет. Над стварэннем кнігі працавалі вучоныя Нацыянальнай акадэміі навук, выкладчыкі, работнікі музеяў і архіваў, пісьменнікі, крытыкі, літаратурназнаўцы. Толькі супрацоўнікі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча напісалі 135 артыкулаў. Выданне ахапіла вялікі спектр тэм. У ім — матэрыялы пра творы пісьменніка, яго біяграфія, нататкі пра мясціны, дзе ён жыў і працаваў, пра газеты і часопісы, у якіх друкаваўся. Сабраны звесткі пра мастакоў, кампазітараў, рэжысёраў, артыстаў, літаратараў,

якія захапляліся творчасцю і асобай паэта.

“Уэнцыклапедыі шматцікавых адкрыццяў, — гаворыць кіраўнік праекта Мікалай Трус. — Ёсць, напрыклад, артыкул пра класіка ўкраінскай літаратуры Аляксандра Алеся (сапраўднае прозвішча Кандыба). Яго імені няма нават у васемнаццацітомнай “Беларускай энцыклапедыі”, аднак ён адным з першых ва Украіне пачаў перакладаць беларускую паэзію. А Багдановіч у “Вянку”, у падборцы ўкраінскай паэзіі, прадставіў два вершы Аляксандра Алеся. Багдановіч сапраўды меў бездакорнае пачуццё слова”.

Так, шмат часу прайшло, як не стала паэта. Але і сёння чутны водгаласы яго шматграннага таленту.

Юбілей святкуем разам

Літаратурная гасцёўня Беларускага цэнтры ў імя святой Ефрасінні Полацкай у Новасібірску абвясціла конкурс у гонар Максіма Багдановіча

Задумваючы конкурс, актыўны суполкі шукалі цікавыя пытанні. Як вядома, Максіма Багдановіча, беларускага паэта з Волгі, можна лічыць яркім узорам для пераймання ўсім, хто жыве ўдалечыні ад роднага краю, а душой, думкамі — з Бацькаўшчынай. Тым больш карысны ягоны досвед тым, хто спрабуе сябе ў творчасці, шукае тэмы для самавыяўлення. Вынікі конкурсу мы падвядзем якраз у дзень нараджэння паэта. Многія ведаюць, што Максім Багдановіч пражыў усяго 25 вёсен, аднак паспеў сабраць яркія кветкі для свайго “Вянка”, і нават здолеў з горкіх выпрабаванняў атрымаць салодкі мёд паэзіі. Удзельнікі конкурсу паспрабуюць адказаць, творы якіх паэтаў, з якіх краін перакладаў Максім Багдановіч, колькі моваў сам ведаў, якую кветку лічыў сімвалам Беларусі.

Самае цікавае, на мой погляд, пытанне па вершы “Слудкія ткачыкі”: які факт з яго не адпавядае гістарычнай рэчаіснасці? Паясы, як устанавілі даследчыкі, ткаліся на фабрыцы, заснаванай князем М. Радзівілам у 1758 годзе. А прыгонныя сялянкі, ды і ўвогуле жанчыны там не працавалі: ткалі паясы выключна мужчыны. Магчыма, Багдановіч і не ведаў пра тое, а можа і для ўзмацнення вобраза абраў гераніямі верша сялянскіх дзяўчат.

Мы, беларусы Новасібірска, разам з Максімам Багдановічам адзначым яго 120-я ўгодкі.

Людміла Шчаслівенка, г. Новасібірск

Святло далёкай зоркі

У 60-х гадах радавы Юрый Сохар, які служыў у Полацкім гарнізоне, упершыню ў казарме пачуў з рэпрадуктара шчымлівыя вершы Максіма Багдановіча — гэта быў радыёспектакль “Зорка Венера”. Украінскі хлопец і не ўяўляў сабе, што “зорка Максіма” асвеціць і яго жыццёвыя сцежкі...

Іван Ждановіч

Так бывае: песні, вершы сустрачаюцца нам у пэўных абставінах — і жывуць у памяці. Абуджаюць успаміны тае пары, калі кранулі нас. Юрый Сохар цяпер жыве ў Мінску, ён прафесар і ганаровы доктар пражскага Карлавага ўніверсітэта, мастацтвазнаўца, пісьменнік. У прадмове да п’есы “Страчаны лебедзь”, напісанай ім сёлета, аўтар піша: “Гэтая высокая, чароўная паэзія ўвайшла ў маю душу і засталася там назаўсёды”. Можна, таму, што душа салдата скоўвалася тады вялікай трывогай — выпяваў Карыбскі крызіс, і ракетчыкі, несучы баявыя дзжурствы, увесь час былі “на ўзводзе”. А тут — вершы светлыя і тужлівыя: пра вясну, каханне, прыгажосць...

Пазней ён даведаўся, адкуль у творах Багдановіча столькі свет-

лае сілы, жадання кахання — і ўсё ж тугі. Цяжкая хвароба, а таксама няпростыя сямейныя абставіны, ранняя сіроцтва, лічыць Юрый Максімавіч, у немалой ступені вызначалі пачуцці і думкі паэта. Сам жа прафесар, так склаліся абставіны, спазнаваў цяжкі шлях паэта не толькі па яго творах. “Мая жонка Вольга Станіславаўна, філолаг па адукацыі, была сярод падзвіжніц, што стваралі музей Багдановіча ў Мінску, — прыдкрывае вытокі дасведчанасці Ю. Сохар. — На той час я загадваў кафедрай рэжысуры і акцёрскага майстэрства ў Мінскім інстытуце культуры. І знаходзіў магчымасці, каб ездзіць з жонкай па мясцінах, звязаных з жыццём паэта, яго бацькоў, знаёмых. У прыватнасці, два дні мы правялі ў Вільнюсе з пісьменніцай Зоськай Верас. Яе успаміны вельмі ўзрушылі як шчырасцю, так і любоўю, жалас-

Сцэна са спектакля

цю да Максіма — яна, нагадаю, была побач з хворым паэтам пяць месяцаў у Мінску. У лютым 1917-га і праводзіла Багдановіча ў Ялту — паміраць...”

Юрый Сохар паведаміў мне цікавы факт пра тое, як у Музей Максіма Багдановіча трапіў так званы інтымны дзённік паэта. “У акадэмічным Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ўзнікла задума стварыць гісторыю беларускага тэатра, і супрацоўнікі аддзела тэатра, дзе і

я ў 70-я гады працаваў, звярнуліся да вядомых людзей Беларусі з просьбай падзяліцца ўспамінамі, — гаворыць Ю. Сохар. — Даслаў да нас пасылку з Саратава і Язэп Дыла — ён, нагадаю, быў адным з камісараў першага ўрада БССР, двойчы перанёс рэпрэсіі, і хоць быў рэабілітаваны, аднак застаўся жывць на Волзе. Сярод іншых дакументаў, рукапісаў я пабачыў невялічкі сшытак, на якім хімічным алоўкам было напісана: “Інтымны дзённік”. На сшытак, было бачна, трапляла вада — пазней даведаўся, гэта калі тушылі пажар у доме бацькі Багдановіча, то палівалі і куфар з рэчамі, дзе ляжаў дзённік. Пэўна, Адам Ягоравіч і перадаў сшытак Язэпу Дылу. Я раскажаў пра дакумент жонцы, і ўрэшце дзённік аказаўся ў музеі Багдановіча”.

У п’есе “Страчаны Лебедзь” спружына дзеяння — гэта ўспаміны, часам і мрой хворага Максіма Багдановіча ў Ялце пра сваё кароткае жыццё. У творы, вядома ж, вывераная дакументальная аснова — пісаў жа яго прафесійны даследчык. Узбагачае апавед цікавымі вобразами і аўтарская фантазія. У прыватнасці, да паэта з’яўляюцца Максім Горкі, з якім

Багдановіч сапраўды быў добра знаёмы, і Антон Чэхаў — з ім Максіму ў жыцці сустракацца не даводзілася. “Радуюся, што пра нашага паэта-песняра напісана п’еса, якая, безумоўна, выкліча інтарэс тэатральных рэжысёраў”, — напісала ў пасляслоўі да твора Марыя Захарэвіч, народная артыстка Беларусі, з якой Юрый Сохар як акцёр некаторы час разам працаваў на сцэне Купалаўскага тэатра.

Між тым аўтар надрукаваў разам з п’есай і сінопсіс (сцэнарны план) мастацкага фільма пра М. Багдановіча. Сярод больш чым 60 роляў, дарэчы, ёсць Леся Украінка і яе муж Клімент Квітка. Як патлумачыў Ю. Сохар, паэтэса палюбіла паэта як малодшага брата, яны сустракаліся летам 1912 года на дачы Антона Чэхава ў Ялце, марылі цесна супрацоўнічаць, аднак летам 1913-га Лесі не стала...

Днямі стала вядома, што ў Бабруйску, на сцэне Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, хутка прэм’ера: там ставяць спектакль “Страцім-Лебедзь” па п’есе Юрыя Сохара. Ролю Максіма Багдановіча выконвае акцёр Яўген Раціцкі.

КУЛЬТУРНЫЯ ДАЛЯГЛЯДЫ

Калі думкам прасторна...

Нават зацяжныя “тэатральныя атакі” беларускі глядач вытрымлівае з годнасцю. У тым пераканаліся і ўдзельнікі фестывалю “Панарама”, які з аншлагами прайшоў у Мінску ў пяты раз.

Іван Ждановіч

Па традыцыі міжнародны тэатральны фест “Панарама” ладзілі сумесна Міністэрства культуры, Мінскі гарвыканкам, арганізатарскія ж функцыі ўзяў на сябе, як заўсёды, Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы.

Тут варта заўважыць: у Беларусі ўжо ладзіцца сем розных тэатральных фестывалю. Сярод іх міжнародны фест тэатраў лялек (Мінск), “Белая вежа” ў Брэсце, “Сакавік-кантакт” у Магілёве, “Славянскія тэатральныя сустрэчы” ў Гомелі. Да іх дадаўся фест “ТэАрт” — ён вырас з ранейшых тэатральных тыдняў і ўпершыню прайшоў у кастрычніку. А колькі асобных праектаў! Нават на “Славянскім базары ў Віцебску” заўсёды ёсць адметная тэатральная праграма. Набірае папулярнасць і “Калядны оперны форум” на сцэне Вялікага тэатра ў Мінску.

Нядаўна стала вядома: і фестываль беларускай драматургіі пройдзе ў чарговы раз у Бабруйску, на сцэне Магілёўскага абласнога драмтэатра імя В. Дуніна-Марцінкевіча, у сярэдзіне снежня.

ГОСЦЬ

Роднасць добрых людзей

У Анатоля Кіма, рускага пісьменніка і перакладчыка, у сябрах быў беларускі пісьменнік Алесь Адамовіч, а хросны яго бацька — Інакенцій Смактуноўскі

Іван Іванав

Анатоль Кіма, аўтара больш чым трыццаці кніг, часам называюць пісьменнікам загадкавым. Сам ён неяк сказаў, што спачатку пісаў пра жыццё, потым — пра смерць, а цяпер вольна пра бессмяротнасць піша. Прычым калі раней чытачы-інтэлектуалы паглыбляліся ў свет вобразаў яго пантэісцкіх твораў “Бацька-лес”, “Вавёрка” ці “Збіральнік траў”, то цяпер Кіма жыве, творыць ужо ў іншай літаратурнай плыні. Спецыялісты высока ацэньваюць і зроблены ім новы пераклад на рускую мову рамана-эпапеі “Шлях Абая” казахскага класіка Мухтара Ауэзава, які прэзентаваўся ў Беларусі з удзелам Анатоля Кіма.

Па ўсім бачна: дзяржава падтрымлівае фестывалі як цікавую форму тэатральнага жыцця. Праз фестывалі да сцэнічнага мастацтва прыцягваецца ўвага шырокай публікі, пастаноўкі набываюць грамадскі рэзананс. Так было і з праектам “Першая нацыянальная тэатральная прэмія”: лепшыя спектаклі тэатраў краіны паглядзелі сотні мінчан, гасцей горада. Спектаклі-пераможцы, а гэта “Драй швэстэрн” паводле драмы Антона Чэхава “Тры сястры” Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек (рэжысёр Аляксей Ляляўскі) і “Не мой” Алены Калюновой і Аляксандра Гарцуева паводле аповесці Алеся Адамовіча “Нямко” Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, былі і на афішах “Панарама”.

Чым яшчэ фестываль парадаваў глядачоў? Тэатр-фестываль “Балтыйскі дом” з Санкт-Пецярбурга прывёз спектакль “Чайка” па Антону Чэхаву. Беларускае глядацкае пабачылі на сцэне Цэнтральнага Дома афіцэраў занятых у спектаклі майстроў сцэны і кіно з Літвы Юозаса Будрайціса, Рэгімантаса Адамайціса, Владаса Багдонаса. Вялікае ўражанне

АЛЯКСАНДР ДЗІМТРЬЕЎ

Чэхаўскую “Чайку” прывёз на “Панараму” тэатр-фестываль “Балтыйскі дом”

зрабіў як на аматараў, так і прафесіяналаў, тэатральных крытыкаў пластычны спектакль “Анна Карэніна” паводле Льва Талстога. Можна сцвярджаць: у такой форме на Беларусі цяпер ніводзін тэатр не працуе. Стварылі ж яркае відовішча акцёры “Тэатра танца Анжалікі Холінай” з Вільнюса.

А на спектакль “Прысвячэнне Еве”, які ігралі ў Мінску акцёры Маскоўскага тэатра імя Вахтангава, публіка ішла найперш “на Васілія Ланавога” — і не шкадавала потым апладысмантаў яму і

калегам па сцэне.

Завяршала ж праграму фестывалю “Нясвіжская арлекінада” — так вызначаны жанр відовішча — “Выкраданне Еўропы, альбо Тэатр Уршулі Радзівіл”. Гэта вясёлая рэканструкцыя святочнага тэатральнага вечара ўбылым Нясвіжскім палацы, у якой знайшлося месца і оперы, і балету, і камедыйнай дзеі. Спектакль у Купалаўскім тэатры паводле твораў зазнавальніцы беларускага прыдворнага тэатра, княгіні Францішкі Уршулі Радзівіл паставіў Мікалай Пінігін.

Тэатральны форум атрымаўся запамінальным. Увогуле ж, перафразуючы вядомае чэхаўскае выслоўе, можна канстатаваць: у Беларусі тэатральным фестывалем цесна, затое думкам пасля праглядаў розных спектакляў — прасторна. Знамянальна, што свята Тэатра нямала спрыяе і наладжванню цеснага культурнага дыялогу як з усходнімі, так і заходнімі суседзямі. Ды і лепшы тэатральны досвед узбагачае як айчынным пастаноўкі, так і сэрцы глядачоў.

Анатоль Кіма ў Мінску

адкрылі мне праўду: чаму творы шэрагу беларускіх пісьменнікаў трагічныя па светаўспрыманні. Пры ўсёй вашай жыццярэаснасці — ёсць у душы, мусіць, у кожнага беларуса глыбокая туга... Такімі былі і мае сябры-пісьменнікі Адамовіч і Быкаў, мужныя людзі, абпаленыя вайной. Трагічнае светаадчуванне ўласціва і

маім продкам, карэйцам. І нашы, і вашы продкі столькі пакут перажылі! І таму ў нас ёсць, мусіць, нейкае сваяцтва, а можа і брацтва — не па крыві, а па болю нашых продкаў. Мы быццам парадніліся тым болям. А дзе ёсць боль — там становіцца чуйнай душа.

Увогуле ж у мяне мільёны стаўленне да этымалогіі слоў. Беларусь — гэта Русь белая, а значыць: самая чыстая і сапраўдная, самая духоўная. Не выпадкова, думаю, такія словы служаць назвай і народа, і краіны”.

Да сказанага варта дадаць два важныя штрыхі. Па-першае, з Мінска родам другая жонка Анатоля Андрэевіча, Наталля Грошова. Па-другое, у адным

з інтэрв’ю Анатоль Кіма падкрэсліў: змены ў ягонай творчасці, пераход ад пантэізму да містыцызму, звязаны з хрысціянствам. “Пантэіст сышоў, ён быў пахрышчаны,” — удакладняе пісьменнік. Кім стаў хрысціянствам у сорок гадоў, а хросны бацька яго — Інакенцій Смактуноўскі. Не ведаю, ці расказваў вялікі акцёр свайму хрэсцініку, што сам меў глыбокія беларускія карані, і па гэты час на Брэстчыне жывуць яго родзічы Смактуновічы. Пра гэта, дарэчы, быў і артыкул у нашай газеце “Белавежскі радавод Інакенція Смактуноўскага” (№14, 2011).

Як бачым, Беларусь і сапраўды шмат значыць і ў жыцці, і ў творчасці нашага гасця Анатоля Кіма.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Першая з пяцітомнай серыі

Міністэрства адукацыі сумесна з выдавецтвам “Пачатковая школа” і Беларускай радыё выдала кнігу “Беларусь у асобах”

У аснове кнігі, якая стала першай у пяцітомнай серыі, — пяцьдзясят інтэрв’ю з выдатнымі людзьмі, якія жывуць і працуюць на беларускай зямлі. “Гэта працаўнікі, іх галоўнае багацце — веды, вопыт і прафесійнае майстэрства”, — сказаў на прэс-канферэнцыі намеснік міністра адукацыі Віктар Якжык.

“Адзін з галоўных пазылаў кнігі менавіта ў тым, што жыццёвы поспех дасягаецца ўпартай працай”, — адзначыла дырэктар выдавецтва “Пачатковая школа” Наталля Ваніна. Яна лічыць, што для моладзі вельмі важна навучыцца шанаванню гістарычнай спадчыны, традыцыі, берагчы і ўзбагачаць іх.

Цёплыя фарбы душы

Па благаслаўленні вікарыя Мінскай епархіі епіскапа Барысаўскага Веняміна і пры падтрымцы духавенства сталічнага Свята-Петрапаўлаўскага сабора пры Нацыянальным цэнтры мастацкай творчасці дзяцей і моладзі ствараецца студыя іканапісу.

На занятках у студыі дзеці і падлеткі пазнаёмяцца са старажытнай тэхнікай кананічнага пісьма, будуць вывучаць сэнс і змест іконы, асновы царкоўнага мастацтва. Юныя мастакі будуць працаваць з узорами візантыйскай, рускай, беларускай іконы, знаёміцца з іканаграфіяй і сімволікай вобразаў, а таксама вывучаць жыццё святых і асновы праваслаўнай культуры.

Весці заняткі будуць выкладчыкі Юрый і Яўгенія Юрыны — прадаўжальнікі традыцыі студыі іканапісу, якая ўжо больш за дваццаць год існуе пры Свята-Уваскрэсенскім саборы Барысава па благаслаўленні Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта. Дарэчы, выхаванцы барысаўскай студыі — лаўрэаты шматлікіх конкурсаў, у тым ліку Маскоўскага міжнароднага каляднага конкурсу-фестывалю “Віфлеемская зорка”.